

19. DE REE IN HET BRUSSELS GEWEST

1. Ecologie

De ree (*Capreolus capreolus*) behoort tot de familie van de hertachtigen (*Cervidae*) en de orde van de evenhoevigen (*artiodactyla*) (d.w.z. het dier loopt op twee hoefdragende tenen aan elke poot). De soort leeft in bossen en bosjes, en komt vooral voor bij de overgang tussen verschillende biotopen (bosranden, grasland met bosjes, enz.). Omdat ze zeer flexibel zijn in hun voedselkeuze, zijn reeën te vinden in verschillende biotopen, zolang ze maar voldoende beschutting hebben (kreupelhout, bramenmassieven, struikgewas, jonge naaldbossen, varens, enz.). Als voedsel geven ze de voorkeur aan plantendelen die veel eiwitten en koolhydraten en weinig cellulose bevatten. Daarom houden ze vooral van knoppen, jonge twijgen en jonge bladeren.

Als herbivoren helpen reeën de vegetatie in hun ecosysteem te beheren, aangezien ze jonge bomen grazen. Ze dragen dus bij aan het onderhoud van open plekken of halfopen gebieden, maar kunnen soms ook de herbebossing bemoeilijken door zich te voeden in jonge aanplantingen. Net als andere dieren vertrappen ze de bodem, waardoor ze sommige zaden ondergraven en andere blootleggen.

Meestal leven reeën alleen. In de wintermaanden leven ze soms wel in groepen. Tijdens de bronsttijd bakenen de mannetjes (bokken) hun territorium af en tolereren ze geen andere mannetjes. Die territoria kunnen enkele tientallen hectaren groot zijn. De leefgebieden van de vrouwtjes of reegeten overlappen elkaar vaak (bijvoorbeeld de gebieden van een moeder en haar dochters). Reeën zijn vooral 's nachts en in de schemering actief.

De bronsttijd duurt van half juli tot half augustus. In de lente worden 1 tot 3 jongen per reeget geboren, met een hoogtepunt rond 1 juni. De kalveren zijn kwetsbaar. Ze liggen vaak op de grond om aan gevaar te ontsnappen. Dankzij hun vacht blijven ze onopgemerkt voor roofdieren. De jongen worden na de eerste winter door hun moeder verjaagd, maar komen in de herfst vaak terug en verlaten hun territorium pas in het tweede jaar voorgoed. In onze streken zijn alleen vossen een natuurlijke vijand voor jonge reeën. Het verkeer en de jacht zijn de voornaamste oorzaken van de mortaliteit van de soort in België. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de jacht verboden sinds 1991. Ook loslopende honden zijn een oorzaak van sterfte, met name in het Brusselse Gewest, waar de bosgebieden intensief worden bezocht.

2. Lokalisatie in het Brussels Gewest

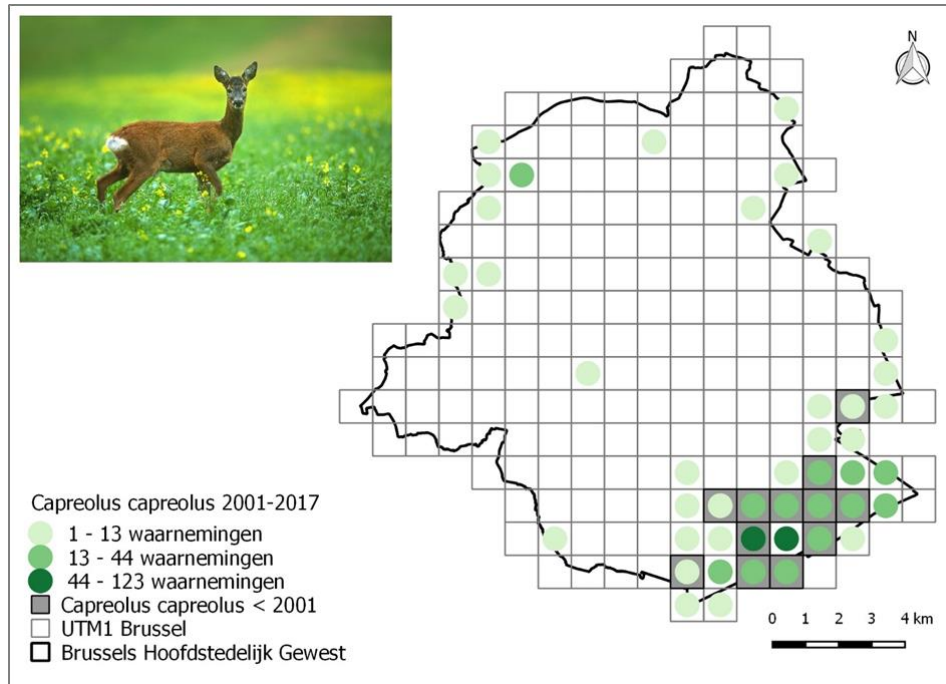
Bepaalde beboste of halfbeboste gebieden in de Brusselse rand zijn een geschikte habitat voor reeën (*Capreolus capreolus*). In de periode 2001-2017 werden 690 reeën waargenomen (Zoogdierenatlas, 2020). Alle waarnemingen in de periode vóór 2001 zijn gedaan in het Zoniënwoud. Na 2001 werden ook elders reeën waargenomen. Hoewel de meeste waarnemingen het Zoniënwoud betreffen, zijn er ook waarnemingen gedaan in andere semi-natuurlijke gebieden van het Gewest, zoals in het noordwesten rond Jette-Ganshoren of in het Scheutbosspark in Molenbeek.

De ree was in het begin van de 19de eeuw uit het Zoniënwoud verdwenen. Kort daarna werd hij opnieuw uitgezet, om weer te verdwijnen in 1830. In 1846 werd hij door Leopold I opnieuw uitgezet.

Kaart 20.1. Waarnemingen van reeën in het Brussels Gewest

Bron: Leefmilieu Brussel, Zoogdierenatlas 2001-2017 (2020)

Volgens het rapport van 2017 over de staat van het leefmilieu in Wallonië is de reeënpopulatie tussen 1980 en 2005 verdubbeld. Maar volgens dezelfde bron lijkt deze trend zich nu te keren. In Vlaanderen zijn de populaties sinds 2002 (ongeveer 2000 individuen) geleidelijk aan toegenomen om in 2014 meer dan 5000 individuen te bereiken (Huysentruyt et al. 2015 geciteerd door de Zoogdierenatlas, 2020). Ook in Vlaanderen is de ree nu een veel voorkomende soort, die zelfs aan de rand van grote steden aanwezig is.

3. Reemonitoring in het Zoniënwoud

3.1. Monitoringmethode

De ree is één van de grootste zoogdieren in het Zoniënwoud. De soort is er overal aanwezig, maar de dichtheid varieert sterk van sector tot sector.

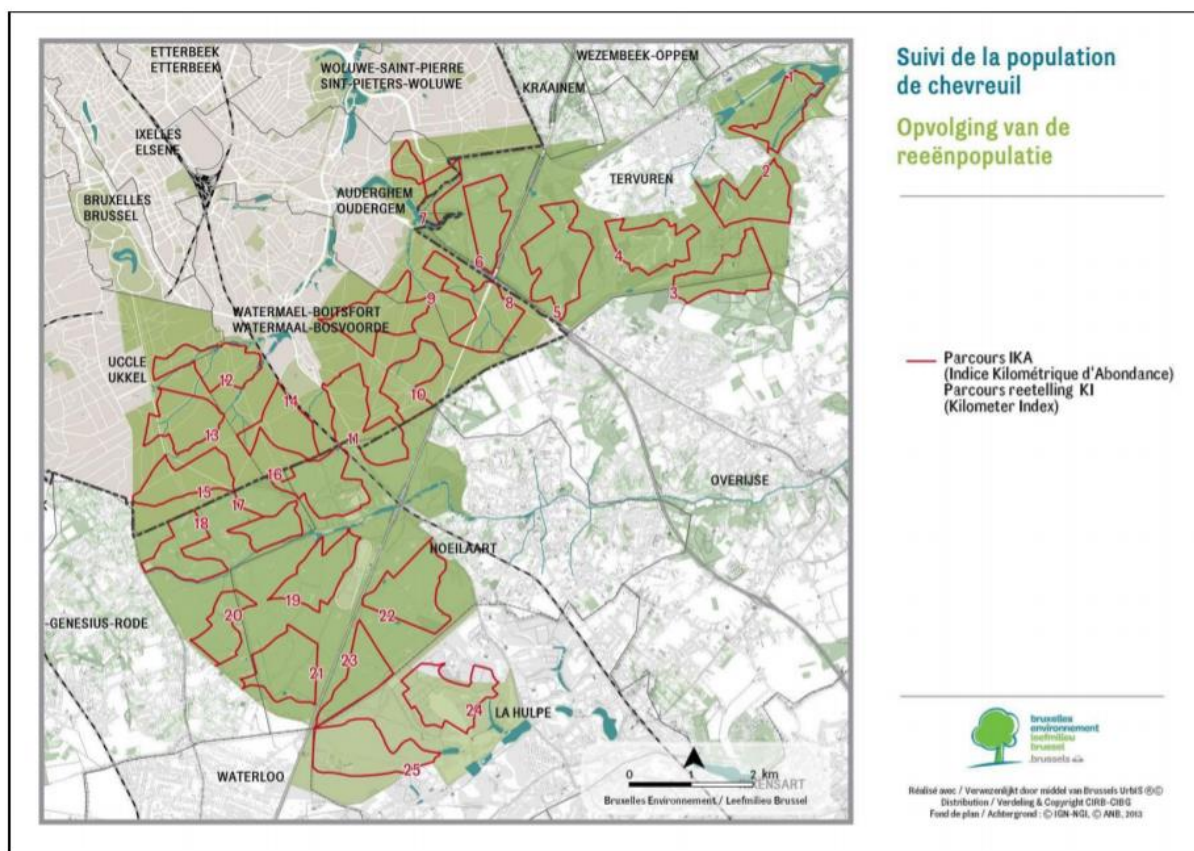
Sinds 2008 voeren de drie Gewesten samen een programma uit om de reeënpopulaties in het Zoniënwoud te monitoren. Dit project wordt gecoördineerd door de vzw Wildlife & Man.

De gebruikte monitoringmethode is de kilometerindex (Kilometric Abundance Index of KIA), in overeenstemming met de aanbevelingen van een eerdere studie die gericht was op de ontwikkeling van de telmethodologie (MALENGREAUX en CASAER, 2008). Deze methode brengt tendensen in de evolutie van de reeënpopulatie aan het licht, zonder echter de exacte dichtheid te bepalen. Het basisprincipe is als volgt: jaarlijks leggen boswachters en opgeleide vrijwilligers 4 keer in een bepaalde maand gelijktijdig en volgens een strikt protocol 25 vooraf bepaalde circuits van 3 tot 5 km te voet af (kaart 19.2), om het aantal reeën in het volledige woud te tellen. Er moet een strikt protocol worden gevolgd (gelijktijdige uitvoering van de parcours, benodigde tijd om de parcours af te leggen, 1 waarnemer per parcours, enz.). Parcours 1 (Park Tervuren) werd alleen in 2008 afgelegd en is daarna niet meer gebruikt.

Sinds 2009 vinden de tellingen vier keer plaats, langs 24 parcours die samen goed zijn voor 118,5 km. Elk jaar wordt dus normaal gesproken 474 km afgelegd om de kilometerindex van de reeën te berekenen.

Kaart 20.2. Parcours voor de monitoring van de reeënpopulaties in het Zoniënwoud op basis van de kilometerindex

Bron: Leefmilieu Brussel 2019

Het totale aantal geobserveerde reeën wordt vervolgens gedeeld door het aantal afgelegde kilometers en omgezet in een kilometerindex (aantal geobserveerde reeën per kilometer). Deze waarde is gezien het gebruikte protocol statistisch significant en van jaar tot jaar vergelijkbaar. Ze wordt gebruikt om populatievariëaties op te sporen (groei, stabiliteit of regressie) en geeft de bosbeheerders de mogelijkheid om in te grijpen als dat nodig is.

3.2. Evolutie van de reeënpopulaties in het Zoniënwoud

Volgens de gegevens van HUYSENTRUYT et al. (2016) kon de globale reeënpopulatie in het Zoniënwoud in de periode 2008-2013 worden geschat op ten minste 150 individuen, verspreid over de 5.000 hectare van het woud, d.w.z. meer dan 3 individuen per 100 hectare. Die lage dichtheid moet in verband gebracht worden met enerzijds het sterk vertegenwoordigde 'kathedraalbeukenbos' (gelijkjarig, eensoortig bos, arm aan voedingsstoffen voor reeën) en anderzijds de regulering van de reeënpopulatie door het wegverkeer en loslopende (zwerf)honden (jagen is verboden in het Zoniënwoud). Het Zoniënwoud wordt bovendien druk bezocht en de verstoringen die daarmee gepaard gaan, zijn zeker niet bevorderlijk voor de reeënpopulaties.

De volgende tabellen en cijfers geven de belangrijkste resultaten van de telling weer:

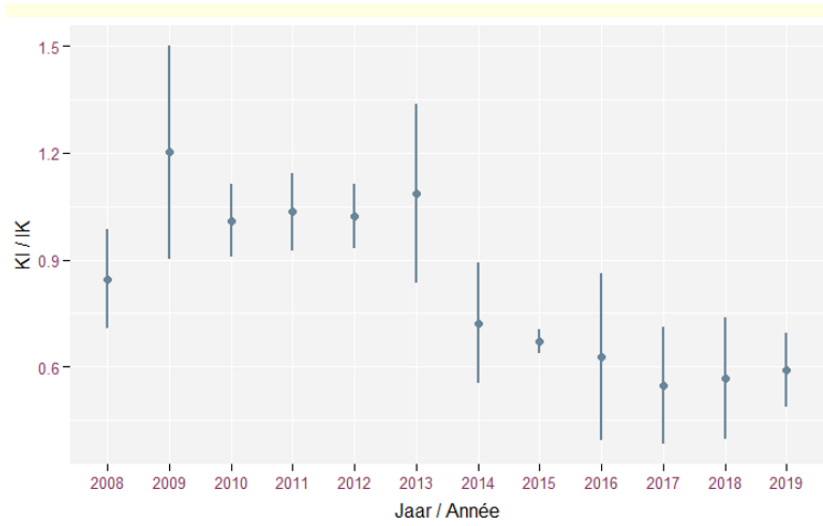
Tabel 20.3

Samenvatting van het maximum- en minimaal aantal waargenomen reeën per jaar op alle parcours											
Bron : Wildlife & Man 2019											
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Max. aantal waargenomen reeën	174 ochtend	137 ochtend	138 ochtend	135 ochtend	153 ochtend	108 ochtend	83 ochtend	93 ochtend	82 ochtend	93 ochtend	88 ochtend*
Min. aantal waargenomen reeën	89 ochtend	103 ochtend	107 ochtend	112 ochtend	85 ochtend	69 ochtend	74 ochtend	36 ochtend	43 ochtend	45 ochtend	56 ochtend**
* 1 ontbrekend parcours, ** 2 ontbrekende parcours						Mist	Regengordijn				

Afbeelding 20.4. Jaarlijkse evolutie van de gemiddelde kilometerindex en betrouwbaarheidsintervallen (95%)¹ op de verschillende parcours in het Zoniënwoud

Bron: Wildlife & Man 2019

Terwijl in de periode 2008-2013 de gemiddelde kilometerindex, 1 waargenomen ree per kilometer bedroeg en hij in de loop van de jaren relatief stabiel bleef, is hij sinds 2014 nooit hoger dan 0,75 en sinds 2017 zelfs lager dan 0,60. Het veldpersoneel heeft de hypothese geopperd dat één van de oorzaken van de afname van de waarnemingen een minder goede opspoorbaarheid van de dieren tijdens de telling zou kunnen zijn, omdat de onderbegroeiing sterk ontwikkeld is (overvloedige natuurlijke verjonging van de beuk in de afgelopen jaren).

In 2017 hebben de wetenschappelijke partners daarom de monitoringmethodologie aangepast om rekening te houden met de factor 'sluiting van de bosdekking'. Sindsdien is de index echter niet meer gestegen. De precieze oorzaak van deze daling is onduidelijk. Er zijn verschillende oorzaken mogelijk, die elkaar kunnen overlappen: aanrijdingen door auto's, stroperij, impact van zwerfhonden, jagende vossen (vooral op de kalveren), veranderingen in de opvangcapaciteit van het gebied, toenemende recreatieve druk (herhaalde verstoringen kosten de dieren veel energie), aanwezigheid van everzwijnen, ziekten. Alleen verder onderzoek kan een definitief antwoord geven.

Inmiddels blijven de bosbeheerders alert voor het fenomeen van predatie door honden, de gezondheid van de waargenomen reeën en sporen van mogelijke stroperij op de reeënpopulatie.

Daarnaast zoeken de Gewesten in het kader van de intergewestelijke samenwerking oplossingen voor de versnippering van het woud, door verbindingen aan te leggen (ecoducten, ecobuizen, hangbruggen, de compensaties voor het GEN-ontwikkelingsproject), het andere in het Vlaamse deel in het kader van het Europese project Life+ OZON, boven de Ring 0. Deze voorzieningen zullen naar verwachting de

¹ Dit betekent dat er 95% kans is dat de gemiddelde waarde van de KI binnen het betrouwbaarheidsinterval ligt.

connectiviteit binnen het Zoniënwood verbeteren en de sterfte onder de bosfauna langs deze wegen doen dalen. Andere projecten worden momenteel bestudeerd.

In het Brussels Gewest worden de reeën strikt beschermd door de natuurordonnantie.

Bronnen

1. ANONIEM 2014. « La biodiversité en Wallonie – Evolution des populations – Grand gibier ». Accessed 28/05/2020
<http://biodiversite.wallonie.be/fr/evolution-des-populations.html?IDC=5952>
2. CASAER, J., HUYSENTRUYT, VERCAMMEN, J, MALENGREAUX, C. & LICOPPE, A. 2017. "Ondersteuningsproject bij de uitvoering van de reemonitoring in het Zoniënwood. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2017 (47) ». Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel
<https://www.foret-de-soignes.be/wp-content/uploads/2018/02/ik-soignes-2008-2017-rapport-final.pdf>
3. HUYSENTRUYT F., VERCAMMEN J., MALENGREAUX C., LICOPPE A. , CASAER J. 2016. « Ondersteuningsproject bij de uitvoering van de reemonitoring in het Zoniënwood. Jaarlijks rapport. Periode : 2008-2016 ». Wildlife and Man, ANB, SPW, BE-IBGE, 34 pp.
https://pureportal.inbo.be/portal/files/12628812/Huysentruyt_et_al_2017_Ondersteuningsproject_BijDeUitvoeringVanDeReemonitoringInHetZonienwood.pdf
4. LEEFMILIEU BRUSSEL 2014. "De ree", infofiche over de biodiversiteit in het Brussels Hoofdstedelijk gewest, 3 pp.
http://document.environnement.brussels/opac_css/electfile/Infofiche%20de%20Ree%20part%20ONL
5. LEEFMILIEU BRUSSEL 2019. "Beheerplan voor het Brussels gedeelte van het Zoniënwood, Boek I - Plaatsbeschrijving », auteurs : VANWIJNSBERGHE S., REINBOLD G., VAES F., ENGELBEEN M., VAN DER WIJDEN B., BECK O., ROTSAERT G , DO U. ,497 pp., Brussel
6. LEEFMILIEU BRUSSEL 2020. "Zoogdierenatlas van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest", in afwachting van publicatie
7. MALENGREAUX C., CASAER J. 2008. « Mission d'appui pour la mise en place d'un recensement chevreuil dans le massif sonien », studie gerealiseerd door Wildlife & Man in samenwerking met INBO in opdracht van Leefmilieu Brussel (BHG), Agentschap Natuur & Bos (Vlaanderen) et SPW (Wallonië), 41 pp.
http://document.environnement.brussels/opac_css/electfile/STUD_IKA
8. SPW – DIRECTION DE L'ETAT ENVIRONNEMENTAL 2017. « Rapport sur l'état de l'environnement wallon 2017 », 365 pp.
<http://etat.environnement.wallonie.be/files/Publications/REEW2016/DGRNE-16-16716-REEW%202016-si-051217-prod2%20-%20basse%20r%c3%a9solution.pdf>
9. WILDLIFE & MAN, INBO 2019. "IK en Forêt de Soignes – KI in Zoniënwood – Résultats 2008-2019 /Resultaten 2008-2019 », étude effectuée à la demande de Bruxelles Environnement (RBC), Agentschap Natuur & Bos (Rfl) et SPW (RW), 10 pp.
http://document.environnement.brussels/opac_css/electfile/RAP_IKA%202008-2019%20NL

Auteur van de fiche

DE VILLERS Juliette

Relecture : VANWIJNSBERGHE Stéphane